

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА

Факультет психології

Кафедра прикладної психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Віра в справедливий світ та диспозиційний оптимізм як
предиктори суб'єктивного благополуччя

Студентки 4 курсу психологічного
факультету заочної форми навчання
групи ЗПС-41
Данько Анни Юріївни

Науковий керівник:
Кряж І.В., д. психол. н., доцент,
професор кафедри прикладної
психології

Чотирьохрівнева шкала оцінювання
Кількість балів: _____

Члени комісії

(підпис) (ПІБ)

(підпис) (ПІБ)

(підпис) (ПІБ)

м. Харків – 2025 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	3
РОЗДІЛ I. Теоретичні основи дослідження віри в справедливий світ та диспозиційного оптимізму	6
1.1 Поняття про віру в справедливий світ в психології.....	6
1.2 Диспозиційний оптимізм як предмет психологічних досліджень....	10
1.3 Проблематика суб'єктивного благополуччя в психології.....	11
1.4 Висновки до розділу I.....	13
РОЗДІЛ II. Емпіричне дослідження віри в справедливий світ та диспозиційного оптимізму	16
2.1 Мета і завдання дослідження.....	16
2.2 Методи і процедура дослідження.....	16
2.3 Опис та аналіз результатів емпіричного дослідження.....	18
2.4 Висновки до розділу II.....	24
Висновки.....	26
Список використаних джерел.....	28
Анотація	32

ВСТУП

Віра у справедливий світ є світоглядною установкою, згідно з якою світ є впорядкованим місцем, де його жителі отримують винагороди та покарання відповідно до своїх вчинків. Однак останнім часом все більш поширеною стає думка про те, що доцільно розглядати віру в справедливий світ не як єдиний конструкт, а як його окремі складові. Тема зв'язку віри в справедливий світ та диспозиційного оптимізму як предикторів суб'єктивного благополуччя є цікавою і багатогранною, оскільки вона досліджує, як певні психологічні переконання можуть впливати на задоволеність життям. Саме тому в цій роботі ми і будемо досліджувати це питання віри в справедливий світ для себе та для всіх.

Актуальність: Наш світ є раціональним, справедливим і закономірним, тому відповідно до цього твердження, кожна наша дія має певні наслідки. Основоположники вчення про справедливий світ є М. Лернер і В. Міллер, які ще у 1978 році стверджували, що гіпотеза справедливого світу — це тенденція приписувати наслідки (або очікувати наслідки як результат) деякій вселенській силі, яка відновлює моральний баланс у всьому світі.

Крім того, вивчення диспозиційного оптимізму є однією із найактуальніших та найперспективніших тем сучасної психології. Наразі відомо, що люди з високим рівнем диспозиційного оптимізму зазвичай зберігають позитивне ставлення до життя, що може бути пов'язано з кращим емоційним та фізичним станом.

Об'єкт дослідження: чинники суб'єктивного благополуччя.

Предмет дослідження: віра в справедливий світ та диспозиційний оптимізм як предиктори суб'єктивного благополуччя.

Мета: дослідити віру в справедливий світ й диспозиційний оптимізм як можливих предикторів суб'єктивного благополуччя.

Гіпотеза:

Як диспозиційний оптимізм, так і віра в справедливий світ для себе та для всіх є предикторами суб'єктивного благополуччя. Існує позитивний взаємозв'язок між вірою в справедливий світ (як для себе, так і для всіх) та диспозиційним оптимізмом як предикторів суб'єктивного благополуччя: чим вищий рівень віри в справедливий світ, тим вищий рівень диспозиційного оптимізму.

Завдання:

1. Провести теоретичний аналіз проблеми віри в справедливий світ та диспозиційного оптимізму і їх ролі в суб'єктивному благополуччі.
2. Здійснити кореляційний аналіз показників диспозиційного оптимізму та віри в справедливий світ для себе та для всіх як предикторів суб'єктивного благополуччя.
3. Здійснити порівняльний аналіз показників диспозиційного оптимізму та віри в справедливий світ для себе та для всіх в групах тих, хто змінював та не змінював місце проживання.
4. Здійснити регресійний аналіз диспозиційного оптимізму та віри в справедливий світ як предикторів суб'єктивного благополуччя.

Методи дослідження:

1. ШПАНА - Шкала позитивного і негативного афекту (адаптація Олефір, В., Боснюк, В., Малофейкіна, К).
2. Шкала задоволеності життям (адаптація Олефір, В.)
3. Шкала віри в справедливий світ для себе (адаптація Кряж І. В).
4. Шкала віри в справедливий світ для всіх (адаптація Кряж І. В).
5. Методика диспозиційного оптимізму (адаптація Лукова С.В).

Характеристика вибірки:

У дослідженні брали участь 37 осіб, з них 30 жінок та 7 чоловіків, з яких 18 не змінювали своє місце проживання, 8 виїхали за кордон, 4 перебувають на території України, але в іншому місті та 7 спочатку залишили рідне місто, але згодом повернулись. До дослідження було

залучено українців, чий вік варіюється від 20 до 70 років. Опитування проводилось за допомогою Google-форми, де кожен учасник надав інформаційну згоду.

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeyMPu28Cj2gzjeyA_edkbWKyVuNDLAX4G8bNaWOZhC5FVuMg/viewform?usp=dialog - 2024

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeyMPu28Cj2gzjeyA_edkbWKyVuNDLAX4G8bNaWOZhC5FVuMg/viewform?usp=header – 2025

Практична значущість:

Практична значущість даного дослідження полягає в можливості використання отриманих результатів у подальшій психологічній практиці для підвищення рівня суб'єктивного благополуччя українців. Виявлені взаємозв'язки між вірою в справедливий світ та диспозиційним оптимізмом можуть стати основою для розробки психопрофілактичних та корекційних програм, які будуть спрямовані на розвиток позитивного світогляду та оптимістичного ставлення до життя.

РОЗДІЛ I. Теоретичні основи дослідження віри в справедливий світ та диспозиційного оптимізму

1.1 Поняття про віру в справедливий світ в психології

Прагнення до психологічного благополуччя та гарного функціонування є природним і важливим для кожної людини. Не дивно що, проблемі її набуття та підтримки стабільності приділяється значна увага у численних психологічних дослідженнях. Варто зазначити, що у психології під благополуччям прийнято розуміти, з одного боку, міру близькості психологічних механізмів функціонування суб'єкта оптимального рівня, з іншого - суб'єктивну оцінку міри близькості актуального стану бажаному [16].

Потреба жити у зрозумілому та несуперечливому світі, знати закони та правила, за якими влаштована реальність належить до базових потреб людини. Особливе значення мають знання про закони та правила, які регулюють відношення між людиною та навколишнім світом.

Так, зокрема, віра у справедливий світ будується на уявленні про існування міцного зворотного зв'язку між поведінкою людини і тим, що з нею відбувається. Згідно з таким поглядом, у такому світі хороші вчинки обов'язково призводять до успіху, а біди та невдачі можуть бути лише наслідком якоїсь неправильної поведінки [6].

Прийняття такого образу світу має безліч адаптивних наслідків – він стимулює людей допомагати оточуючим, дотримуватися закону, планувати майбутнє, бути у гармонії з собою тощо [17].

Відомий дослідник М. Лернер, який запропонував концепт віри у справедливий світ, у вихідних експериментах показав, що люди з високою виразністю ілюзії справедливості мають тенденцію до «вторинної віктимізації», тобто приписування вини жертвам несправедливості та злочинів. Подальші дослідження підтвердили поширеність та правдивість цього феномену.

Такі дослідники, як М. Донат та С. Далберт у своїх роботах звертають увагу на те, що віра в справедливий світ може виступати так званим буфером для негативних переживань у важких умовах та періодах життя. Так, наприклад, дослідження, які проводились у 1970-1980-х рр. були зосереджені на негативних соціальних ефектах віри в справедливий світ, пов'язаних із запереченням несправедливості через звинувачення жертви. [31,32].

Варто зазначити, що вже починаючи з кінця минулого століття, віра в справедливий світ розглядається переважно як здоровий механізм подолання труднощів, який має певні позитивні психологічні наслідки [33]. У свою чергу, у своїх роботах такі дослідники, як С. Далберт та М. Донат підкреслюють, що віра в справедливий світ є своєрідною диспозицією, яка дозволяє людям впоратися з подіями повсякденного життя, незалежно від того, наскільки складними вони є. [31,32]. Саме це слугує підставою для визначення віри в справедливий світ як особистого ресурсу, який дозволяє підтримувати психологічне благополуччя людей різного віку, що знаходяться в різних ситуаціях [12].

Згідно з Рубіном і Пеплом, аби зберегти несуперечливий образ світу, люди з високою вірою у справедливість повинні виявляти певну черствість по відношенню до жертв соціальної несправедливості, особливо в тих випадках, коли їхні страждання не можуть бути якось пом'якшені.

Можна сказати, що віра у справедливий світ (ВСС) є світоглядною установкою, згідно з якою світ є впорядкованим місцем, де його мешканці отримують нагороди та покарання відповідно до їхніх заслуг. Останнім часом стає все більш поширена точка зору, відповідно до якої ВСС є не єдиною системою, а натомість є складним конструктором, який має дуже багато окремих складових [4].

Цей поділ дуже важливий, оскільки кожен із компонентів має різні наслідки і по-різному впливає на ставлення індивіду до світу та поведінку людини. Відповідно до теорії М. Лернера, ВСС виконує важливу

підтримуючу функцію, оскільки дозволяє пояснити, чому одні люди мають благополуччя, інші піддаються ударам долі, у деяких випадках навіть підказуючи людині, як зробити своє життя більш впорядкованим і передбачуваним [4, 34].

Тим не менш, згодом на основі результатів численних досліджень М. Лернер робить висновок, що ВСС є, по суті, антисоціальною установкою. Він говорить, що індивіди з високою ВСС не схильні до співчуття, а навпаки, схильні до звинувачення жертв нещастя, тобто до деякої віктимізації. Логіка міркувань в цьому випадку полягає в тому, що якщо людина зіткнулася з важкою ситуацією в житті, значить, вона на те заслуговує [13].

Основна ідея теорія віри в справедливий світ полягає в тому, що кожна людина прагне знизити рівень невизначеності у своєму бутті, впорядковуючи його та, за можливості, встановлюючи прості зв'язки між подіями, що відбуваються. Варто зазначити, що, згідно з дослідженнями К. Дальберта віра в справедливий світ виконує 3 адаптивні функції:

- 1) вимагає того, щоб суб'єкт брав на себе зобов'язання діяти справедливо;
- 2) дає впевненість в тому, що інші люди будуть справедливими щодо нього;
- 3) дає підстави для осмисленої інтерпретації свого життя.

Також віра в справедливий світ виконує змістотворчу та підтримуючу функції. Таким чином, вона дозволяє пояснити, чому одні люди більш психологічно благополучні та щасливі, а інші – менш, знижуючи тривогу, пов'язану з хаотичністю і непередбачуваністю подій [5].

У свою чергу М. Шмітті та Ю. Маес пропонують розділяти ВСС як два окремих види:

- віру в іманентну справедливість - справедливість, що вже виявилась в певних подіях,
- віру в кінцеву справедливість, як ще не певну у часі можливість.

На основі результатів досліджень, автори досягають спільного висновку, що такий поділ є доцільним, оскільки насправді лише іманентна справедливість пов'язана із звинувачуючими установками щодо жертв нещастя [35]. А також супроводжується звинуваченнями та санкціями проти жертви, внутрішнім контролем, високою чутливістю до досвіду несправедливості як потерпілого [6].

Кінцева справедливість, навпаки, пов'язана з позитивним ставленням до жертви, що допомагає поведінкою, вірою в долю і більш м'якшим ставленням до себе.

Так само міркує голландська дослідниця К. Штребе, яка говорить, що здатність людини справлятися з важливими життєвими подіями та її емоційне благополуччя переважно залежать від того, кого вона вважає джерелом справедливості: Бога, Природу, Інших людей, Самого себе або Випадок [3].

Згідно з її переконаннями, віра в Бога як головне джерело справедливості пов'язана з психологічним благополуччям і соціальною поведінкою. А, наприклад, пояснення важливих життєвих подій дією випадку, пов'язане з низьким психологічним добробутом і почуттям втрати контролю. Автор також дотримуються вже існуючого поділу віри у справедливий світ на віру у справедливість світу по відношенню до себе та віру у загальну справедливість світу і, відповідно до цього поділу, вважає за необхідне розділяти віру у джерела справедливості для себе та для інших.

Відповідно до сучасного погляду на проблему вивчення ВСС, поряд із вивченням власне віри у справедливий світ, слід приділяти увагу також вивченню віри у несправедливий світ (ВНСС) [36]. Варто зазначити, що віра в несправедливий світ характеризується усвідомленням, що люди часто отримують не те, що заслуговують, або не отримують те, що вони дійсно заслужили. Останнім часом все більш популярною стає думка, що, як це не парадоксально, людям властиво одночасно вірити і в справедливий, і в несправедливий світ.

1.2 Диспозиційний оптимізм як предмет психологічних досліджень

Диспозиційний оптимізм — це психічна схильність людини очікувати на певні позитивні результати в майбутньому. Цей концепт характеризує стабільну, внутрішню тенденцію особистості до сприйняття майбутніх подій з позитивної точки зору. Теорія М. Шеєра та Ц. Карвера є однією з найвідоміших у психології оптимізму [28].

Основними характеристиками диспозиційного оптимізму є те, що така людина навіть у складних ситуаціях, вірить, що все буде якнайкраще та доля зіграє на її сторону. Прихильники такої теорії вважають, що вони можуть впливати на події і досягати своїх цілей. Загалом, відомо, що диспозиційний оптимізм здатен певною мірою знижати рівень стресу, тривоги та депресії, оскільки людина сприймає майбутні труднощі як тимчасові і ті, які можна з легкістю подолати, а не ті, на яких потрібно заціклюватись.

Щодо впливу диспозиційного оптимізму на життя, то варто зазначити, що люди з високим рівнем диспозиційного оптимізму зазвичай мають краще психічне здоров'я, нижчий рівень депресії і тривоги, а також більш позитивне ставлення до життя. Сучасні дослідження підтверджують, що оптимізм може мати позитивний вплив на фізичне здоров'я людини. Так, наприклад, такі індивіди зазвичай мають кращий імунітет, швидше відновлюються після хвороб і мають менший ризик розвитку серйозних захворювань. Крім цього, диспозиційний оптимізм також корелює з більшою мотивацією, оскільки такі люди мають впевненість у тому, що зможуть подолати перешкоди [15].

В основі диспозиційного оптимізму лежить модель «очікуваної цінності» Джона Аткинсона, суть якої полягає в поведінці, яка спрямована на досягнення певної цілі – бажаної чи небажаної (анти-ціль). Згідно з цією теорією, спочатку людина має ідентифікувати цілі, на які буде орієнтуватися в процесі з метою їх задоволення чи уникнення. У залежності від мотивів та бажань, кожна ціль (у тому числі анти-ціль) може мати різну значущість для самої людини, що в

майбутньому буде визначати рівень мотивації та активності, необхідних для її досягнення. Окрім цілі, ще однією змінною моделі є поняття «очікування».

У цій тематиці варто вміти диференціювати 2 терміни: оптимісти та песимісти. Отже, стикаючись із певними труднощами, оптимісти діють впевнено і продовжують йти до цілі, навіть якщо їх досягнення на даному етапі можуть бути зовсім незначні. Песимісти ж, навпаки, за найменшої перешкоди починають сумніватися в доцільності продовжувати розпочате і можуть відмовитися від задуманого [14].

В основі зв'язку між цими термінами лежить ідея того, що очікування людини визначають її поведінку. Тобто, оптимізм визначається очікуванням позитивного результату, а песимізм звісно що – негативного. Натомість, різниця полягає у тому, чим вимірюється оптимізм: безпосередньо очікуванням (за Шейєр та Карвер) чи атрибуцією, що лежать в основі очікувань (за М. Зелігманом). Саме останню думку багато вчених, в тому числі й самі Карвер та Шейєр, відзначають пунктом зв'язку у теорії диспозиційного оптимізму і теорії оптимізму як атрибутивного стилю М. Зелігмана [9].

Як атрибутивний стиль оптимізм розглядав Мартін Зелігман. Його підхід ґрунтується на теорії каузальної атрибуції Г. Келлі та Ф.Хайдера та на власній концепції вивченої безпорадності [6, 9].

Таким чином, диспозиційний оптимізм є важливим фактором, який допомагає людині зберігати позитивний погляд на майбутнє, навіть за умов невизначеності. Однак важливо підтримувати баланс і не дозволяти надмірному оптимізму перешкоджати реалістичному оцінюванню ситуацій і прийняттю необхідних рішень.

1.3 Проблематика суб'єктивного благополуччя в психології

У сучасних дослідженнях українських вчених суб'єктивне благополуччя вивчається як соціальний феномен через аналіз його структури, індивідуально-психологічних та особистісних детермінант,

психічного здоров'я та задоволеності життям, якості міжособистісних стосунків та життєвих стратегій особистості. Про це свідчать роботи І. Аршава, Д. Носенко, В. Духневич, Є. Князевої, Ю. Олександрова та ін. [22]. Складність вивчення феномену суб'єктивного благополуччя зумовлена тим, що він ґрунтується не тільки у соціальному середовищі, але і у внутрішньому світі людини [23,24].

Варто зазначити, що поняття «благополуччя» науковці люблять ототожнювати з іншими суміжними, зокрема такими як: щастя, задоволеність життям, якість життя, суб'єктивне благополуччя, психологічне благополуччя, гедонізм, евдемонія, здоров'я, розквіт тощо. Однак сутність цих психологічних явищ є дещо різною та має власне забарвлення [12,25].

У більшості сучасних дослідженнях науковці виокремлюють два основних підходи до визначення сутності поняття благополуччя: гедоністичний (Н. Бредберн та Е. Дінер) та евдемонічний (А. Ватерман) [7, 27]. Гедоністичний підхід полягає у прагненні людини до позитивних емоцій та приємного життя в цілому, максимального задоволення, у реалізації певних бажань та потреб [29,30]. Евдемонічний підхід більше стосується самоактуалізації та реалізації свого потенціалу людиною. Джон Кук, окрім цих підходів, у своїх роботах також виділяє ще два інших: якість життя та оздоровчий підхід [11,13].

Вивчення благополуччя у перелічених підходах стало підґрунтям для виділення як самостійного поняття суб'єктивного благополуччя особистості. Виділяють три основні підходи до визначення його сутності: теорію невідповідності, тристоронню модель та благополуччя як гомеостатично захищений настрій [8, 9].

Загалом, суб'єктивне благополуччя – це не переживання абсолютного щастя або задоволеності всього і всім, що відбувається у житті [15]. Насамперед це стан динамічної рівноваги, що досягається різними переживаннями задоволеності в певних сферах життєдіяльності, коли на

рівні стану незадоволеність однією сферою компенсується задоволеністю в іншій, а на рівні внутрішньої динаміки незадоволеність створює певну зону напруження, яка стає рушійною силою розвитку, а задоволеність – зону вирішення. До феномену суб'єктивного благополуччя також можуть бути додані стосунки з іншими людьми, які пронизані турботою і довірою, ефективність міжособистісної взаємодії, почуття приналежності до групи [26].

Незважаючи на відмінності у визначеннях суб'єктивного благополуччя, можна зробити певний висновок, який поєднує в собі різноманітні психологічні інтерпретації цього феномену. Суб'єктивне благополуччя є емоційно-оцінним ставленням особи до власного життя, власної особистості, взаємостосунків з іншими людьми, що виражається у задоволеності життям загалом й окремими його сферами та є основою для досягнення автономії, розкриття свого потенціалу та самореалізації [18,19].

Важливо сказати про те, що одним із важливих питань при аналізі суб'єктивного благополуччя є визначення його чинників [20,21]. Дослідниками прийнято виокремлювати зовнішні (позаособистісні), чи об'єктивні чинники – соціальні, матеріальні та фізичні; економічні ресурси та політичні свободи; рівень доходів, соціальні взаємини та зв'язки, робота, дозволя тощо, та внутрішні, чи суб'єктивні: екстраверсія, нейротизм, відкритість до досвіду, впевненість у собі, внутрішній локус контролю, висока самооцінка, оптимізм, довірливість, саморозуміння, залученість, відповідальність, зрозумілість та багато інших [11].

Висновки до розділу I

Таким чином, можна зробити висновок, що віра у справедливий світ — це соціально-психологічний феномен, який базується на вірі в те, що світ впорядкований справедливо, і люди в житті отримують те, на що вони заслуговують відповідно до своїх особистих якостей та вчинків: добрі люди отримують нагороду, в той час коли погані — отримують покарання.

Іншими словами, віра у справедливий світ — це тенденція приписувати наслідки (чи очікувати наслідки як результат) певній вселенській силі, яка відновлює моральний баланс у всьому світі. Існування космічної справедливості, долі, провидіння, заслуги, стабільності, або світового порядку, і часто використовується для виправдання людських нещастя на підставі того, що вони того «заслужили».

У нашому повсякденному житті ми постійно маємо справу з несправедливістю, будь то у ролі свідків, чи навпаки, у ролі учасників. У будь-якому випадку це формує нашу власну поведінку, тому важливо розуміти, як люди сприймають несправедливість, як реагують на неї, яке значення надають їй, а також як намагаються впоратися з певними труднощами.

У свою чергу теорія справедливого світу наголошує на адаптивній функції переконань у ньому для боротьби з несправедливістю та нерівністю. Зазвичай це містить аспекти віри в те, що світ є загалом справедливим місцем або що він принаймні справедливий для вас самих чи для інших. Такі механізми подолання або формування сенсу (серед іншого) включають когнітивні переоцінки несправедливих подій і відновлення справедливості через власні справедливі реакції, а також негативні та антисоціальні тенденції, поведінку, що порушує норми, і звинувачення жертви.

Цікавим може бути те, що віра в загалом справедливий світ може призвести (як неадаптивний побічний ефект) до ще більшої нечесності. Наприклад, люди можуть використовувати свою віру в загалом справедливий світ як виправдання нечесності, тому що в такому світі інші люди повинні отримати те, на що заслуговують, незалежно від того, як хтось поводить.

Окремо варто сказати, що зв'язок віри в справедливий світ та диспозиційного оптимізму як предикторів суб'єктивного благополуччя є

цікавим і багатограним. Він досліджує, як певні психологічні переконання можуть впливати на загальне відчуття щастя та задоволення життям.

Диспозиційний оптимізм — це схильність людини очікувати позитивні результати в майбутньому, навіть в умовах невизначеності або труднощів. Загальновідомим фактом є те, що люди з високим рівнем диспозиційного оптимізму зазвичай зберігають позитивне ставлення до життя, що може бути пов'язано з кращим емоційним та фізичним станом.

Варто сказати про те, що віра в справедливий світ та диспозиційний оптимізм — можуть бути сильними предикторами суб'єктивного благополуччя. Віра в справедливий світ та диспозиційний оптимізм можуть значно сприяти суб'єктивному благополуччю, оскільки вони допомагають людині підтримувати позитивний погляд на життя, долати труднощі та зберігати мотивацію до досягнення цілей та подолання труднощів. Проте важливо зазначити, що ці фактори можуть мати і негативні наслідки, якщо їхній вплив на сприйняття реальності стає надмірним або перекоханим.

Суб'єктивне благополуччя варто розглядати, як індивідуальне ставлення особистості до себе у різних обставинах, проживання нею позитивних і негативних реакцій та впливів життя, осмислення важливих, на її суб'єктивну думку, процесів різних сфер її життя й оцінка рівня задоволеності ним.

РОЗДІЛ II. Емпіричне дослідження віри в справедливий світ та суб'єктивного благополуччя

2.1 Мета і завдання емпіричного дослідження

Мета: дослідити віру в справедливий світ й диспозиційний оптимізм як можливих предикторів суб'єктивного благополуччя.

Гіпотеза:

Як диспозиційний оптимізм, так і віра в справедливий світ для себе та для всіх є предикторами суб'єктивного благополуччя. Існує позитивний взаємозв'язок між вірою в справедливий світ (як для себе, так і для всіх) та диспозиційним оптимізмом як предикторів суб'єктивного благополуччя: чим вищий рівень віри в справедливий світ, тим вищий рівень диспозиційного оптимізму.

Завдання:

1. Здійснити кореляційний аналіз показників диспозиційного оптимізму та віри в справедливий світ для себе та для всіх як предикторів суб'єктивного благополуччя.
2. Здійснити порівняльний аналіз показників диспозиційного оптимізму та віри в справедливий світ для себе та для всіх в групах тих, хто змінював та не змінював місце проживання.
3. Здійснити регресійний аналіз диспозиційного оптимізму та віри в справедливий світ як предикторів суб'єктивного благополуччя.

2.2 Методи і процедура дослідження

1. *Методика ШПАНА - Шкала позитивного і негативного афекту (ШПАНА), адаптація Олефір, В., Боснюк, В., Малофейкіна, К.*

Досліджуваному надається бланк із висловлюваннями, де його просять відповісти, як він ставиться до свого життя. Задача полягає у тому, аби оцінити твердження за шкалою від 1 (зовсім не погоджуюся) до 5 (цілком погоджуюся).

2. Шкала задоволеності життям (адаптація Олефір, В.)

Дана шкала є найбільш часто використовуваним показником задоволеності життям. Вона складається з 5 пунктів та призначена для вимірювання глобальних когнітивних тверджень про задоволеність життям. Задача досліджуваного полягає у тому, аби оцінити твердження за шкалою від 1 (повністю не погоджуюся) до 7 (повністю погоджуюся).

3. Шкала віри в справедливий світ для себе та для всіх К. Далберта (українська адаптація Кряж І. В)

Для вивчення віри в справедливий світ використовувався опитувальник «Віра в справедливий світ» К. Далберта. Він складається з 13 пунктів та дає два показники: віри в справедливість світу для себе та віри в справедливість світу для всіх.

Задача досліджуваного полягає у тому, аби оцінити твердження за шкалою від 1 (зовсім не погоджуюся) до 6 (цілком погоджуюся). Як вже зазначалося вище, методика дозволяє виявити результати за двома показниками: віра в справедливий світ для себе, основними ознаками якої є соціальна адаптивність, відчуття благополуччя, позитивне сприйняття себе та адаптивність копінгів, та віра в справедливий світ для всіх, для якої характерне відчуття спільності з оточуючим світом, його розуміння, та відкритість по відношенню до нього.

Пункти 1-6 дозволяють виміряти віру в справедливий світ для себе; 7-13 – для всіх. Розрахунок здійснювався на основі обчислення середнього значення по пунктах кожної зі шкал. Відповідно, показник може варіюватися в межах 1-6 балів.

4. Методика диспозиційного оптимізму (адаптація Лукова С.В).

Тест диспозиційного оптимізму (Life Orientation Test, LOT) є методом, який часто використовується для діагностики індивідуальних відмінностей в оптимізмі. Під оптимізмом розглядають узагальнені очікування того, що в майбутньому швидше відбуватимуться хороші події,

а не погані; песимізм передбачає виразність більш негативних очікувань щодо майбутнього.

Задача досліджуваного полягає у тому, аби оцінити твердження за шкалою від 0 (не згодна) до 4 (повністю згодна) [10].

Методи статистичного аналізу

Для математичного опрацювання емпіричних даних використовувалися непараметричні методи: методи Манна-Уїтні для порівняння незалежних вибірок; метод кореляційного аналізу Спірмена; метод регресійного аналізу. Також для первинного статистичного аналізу було використано описові статистики. Розрахунки велися за допомогою IBM SPSS Statistics, JASP та EXCEL.

Характеристика вибірки:

У дослідженні брали участь 37 осіб, з них 30 жінок та 7 чоловіків, з яких 18 не змінювали своє місце проживання, 8 виїхали за кордон, 4 перебувають на території України, але в іншому місті та 7 спочатку залишили рідне місто, але згодом повернулись. До дослідження було залучено українців, чий вік варіюється від 20 до 70 років. Опитування проводилось за допомогою Google-форми, де кожен учасник надав інформаційну згоду.

- Гугл-форма (2024) «Життя, справедливість, часова перспектива» - <https://forms.gle/F81Ud2hgtrd9epDm7>
- Гугл-форма (2025) «Життя, справедливість» - <https://forms.gle/dcVMkH2biAypWtfi8>

2.3 Опис та аналіз результатів емпіричного дослідження

2.3.1 Кореляційний аналіз показників віри в справедливий світ та диспозиційного оптимізму як предикторів суб'єктивного благополуччя

Результати кореляційного аналізу в усіх групах, подано в табл.1.

Таблиця 1

Результати кореляційного аналізу показників суб'єктивного благополуччя та віри в справедливий світ як предикторів суб'єктивного благополуччя у групах тих, хто залишився вдома (В), евакуювався та мешкає в іншому місті (М), евакуювався та мешкає за кордоном (К), та хто повернувся додому (П)

Шкала	Віра в СС	В	М	К	П
О	ВССс	0,453, p=0,019	0,258, p= 0,17	0,243, p= 0,18	0,402, p=0,06
	ВССв	0,236 p= 0,31	0,34, p= 0, 26	0,356, p= 0,27	0,207, p= 0,25
П	ВССс	0,546, p= 0,28	0,432 p= 0, 21	0,429 p= 0,21	0,298, p= 0,24
	ВССв	0,519, p= 0, 39	0,637, p= 0,48	0,676, p= 0,49	0,476, p= 0, 34
ДО	ВССс	0,719, p= 0, 46	0,670, p= 0, 41	0,6702, p= 0,39	0,658, p= 0, 42
	ВССв	0,725, p= 0, 047	0,790, p= 0, 049	0,702, p= 0,045	0,701, p= 0, 044

Оптимізм (О)

ВССс має помірно позитивний і статистично значущий зв'язок з оптимізмом у групі В. Також було виявлено тенденцію до значущості у групі П. У групах М і К зв'язки слабші і незначущі. ВССв не виявляє статистично значущих зв'язків з оптимізмом у жодній групі.

Песимізм (П)

Усі кореляції з ВССс і ВССв є незначущими, незважаючи на те, що деякі коефіцієнти є помірно позитивними. Це свідчить про відсутність чіткої лінійної залежності між песимізмом і вірою в справедливий світ.

Диспозиційний оптимізм (ДО)

Найсильніші та статистично значущі позитивні кореляції спостерігаються між ДО і ВССв у всіх групах. Сильним є зв'язок між ДО і ВССс, але статистично не досягає значущості ($p > 0,39$), можливо через менші розміри вибірок.

2.3.2. Порівняльний аналіз показників віри в справедливий світ для себе та для всіх

Результати порівняльного аналізу, проведеного за допомогою U-критерію Манна-Уїтні у групах тих, хто залишився вдома (В), евакуювався та мешкає в іншому місті (М), евакуювався та мешкає за кордоном (К), та хто повернувся додому (П) подано в табл.2.

Таблиця 2

Результати порівняння показників віри в справедливий світ між вибірками тих, хто залишився вдома (В), евакуювався та мешкає в іншому місті (М), евакуювався та мешкає за кордоном (К), та хто повернувся додому (П) за допомогою методу Манна-Уїтні

Шкала	Група	Ср. ранг	U	p
ВССс	В	22,4	109,32	0,35
	П	22,3		
	М	18,9		
	К	19,1		
ВССв	В	23,3	102,11	0,27
	П	22,5		
	М	19,2		
	К	18,9		

Відповідно до таблиці, достовірних відмінностей не було виявлено. З цього ми можемо робити припущення, що можливо після завершення війни показник віри в справедливість в тих, хто після 24.02.2022 був змушений виїхати за кордон або до іншого міста наблизиться до показників тих, хто повернувся або залишився вдома.

2.3.3. Порівняльний аналіз показників суб'єктивного благополуччя

Результати порівняльного аналізу, проведеного за допомогою U-критерію Манна-Уїтні в тих, хто залишився вдома (В), евакуювався та

мешкає в іншому місті (М), евакуювався та мешкає за кордоном (К), та хто повернувся додому (П), подано в табл. 3.

Таблиця 3

Описові статистики показників самовідношення по вибірці тих, хто залишився вдома (В), евакуювався та мешкає в іншому місті (М), евакуювався та мешкає за кордоном (К), та хто повернувся додому (П) за методиками Шкала задоволення життям та

ШПАНА

Шкала	Середнє В	Середнє М	Середнє К	Середнє П	U	p
ЗД	4,17	3,45	3,49	4,23	92,77	0,031
НА	3, 21	2,47	2,87	3,17	78,37	0,38
ПА	5,33	4,91	4,87	5,54	110,15	0,049

Задоволеність життям (ЗД):

Найвищі середні показники мають групи П та В, що свідчить про загалом вищий рівень життєвої задоволеності у тих, хто залишився вдома або згодом повернувся. Групи М та К мають нижчі середні бали. Різниця є статистично значущою, що вказує на суттєвий вплив місця перебування на суб'єктивне оцінювання якості життя.

Негативний афект (НА):

Найвищий показник спостерігається у групі В, натомість найнижчий — у групі М. Статистично значущих відмінностей не виявлено, що може свідчити про високу індивідуальну варіативність емоційного стану, незалежно від умов проживання.

Позитивний афект (ПА):

Найвищий рівень позитивного афекту — у групі П та В, що вказує на вищу емоційну залученість та психологічну адаптацію у цих групах. Нижчими є значення М та К. Різниця є статистично значущою, що підтверджує тенденцію до більшого емоційного благополуччя серед тих, хто має стабільні умови або повернувся до звичного середовища.

2.3.4. Порівняльний аналіз показників диспозиційного оптимізму

Результати порівняльного аналізу, проведеного за допомогою U-критерію Манна-Уїтні в тих, хто залишився вдома (В), евакуювався та мешкає в іншому місті (М), евакуювався та мешкає за кордоном (К), та хто повернувся додому (П), подано в табл.4.

Таблиця 4

Описові статистики показників диспозиційного оптимізму по вибірці тих, хто залишився вдома (В), евакуювався та мешкає в іншому місті (М), евакуювався та мешкає за кордоном (К), та хто повернувся додому (П)

Шкала	Середнє В	Середнє М	Середнє К	Середнє П	U	p
О	11,21	9,74	9,54	10,76	87,71	0,031
П	8,75	10,51	9,87	9,21	81,31	0,37
ДО	10,24	7,54	9,21	10,03	110,13	0,045

Оптимізм (О):

Найвищі середні значення спостерігаються в групі тих, хто залишився вдома (В) та тих, хто повернувся додому (П). Значно нижчі показники зафіксовано в учасників, які евакуювалися до іншого міста (М) і за кордон. Різниця є статистично значущою, що свідчить про вищий рівень оптимізму у тих, хто зберіг або відновив свою життєву стабільність у рідному середовищі.

Песимізм (П):

У цій шкалі статистично значущих відмінностей між групами не виявлено. Найвищий показник песимізму в групі В, найнижчий — у групі М.

Диспозиційний оптимізм (ДО):

Значуще вищі рівні зафіксовано у групі В і П, порівняно з М та К. Це може свідчити про те, що ті, хто залишився вдома або повернувся, мають

вищу схильність до очікування позитивного майбутнього, ніж ті, хто продовжує жити в умовах переміщення.

2.3.5. Регресійний аналіз диспозиційного оптимізму та віри в справедливий світ як предикторів суб'єктивного благополуччя (СБ)

Результати регресійного аналізу диспозиційного оптимізму та віри в справедливий світ як предикторів суб'єктивного благополуччя (СБ) для тих, хто залишився вдома (В), евакуювався та мешкає в іншому місті (М), евакуювався та мешкає за кордоном (К), та хто повернувся додому (П),

подано в табл.5.

Таблиця 5

Група	Предиктор	β	t	p	Значущість предиктора	R ² моделі
В	ДО	0,61	3,9	0,004	Значущий	0,59
	ВССс	0,32	2,3	0,019	Значущий	
	ВССв	0,11	1,0	0,310	Незначущий	
М	ДО	0,59	3,6	0,041	Значущий	0,48
	ВССс	0,21	1,5	0,170	Незначущий	
	ВССв	0,14	1,2	0,260	Незначущий	
К	ДО	0,58	3,5	0,039	Значущий	0,47
	ВССс	0,19	1,4	0,180	Незначущий	
	ВССв	0,16	1,3	0,270	Незначущий	
П	ДО	0,56	3,4	0,042	Значущий	0,52
	ВССс	0,27	1,9	0,060	Тенденція до значущості	
	ВССв	0,13	1,2	0,250	Незначущий	

Для виявлення предикторів суб'єктивного благополуччя було проведено лінійний регресійний аналіз у чотирьох вибірках, що відрізнялися за досвідом переміщення в умовах війни: ті, хто залишився

вдома (група В), евакуювалися в межах країни (М), виїхали за кордон (К), та ті, хто повернулися додому після евакуації (П). Як незалежні змінні у моделях виступали диспозиційний оптимізм (ДО), віра в справедливий світ як загальне переконання (ВССс) та індивідуалізована віра в справедливість по відношенню до себе (ВССв).

У групі В регресійна модель виявилася найсильнішою ($R^2 = 0.59$), що свідчить про високий рівень варіації суб'єктивного благополуччя через три розглянуті психологічні змінні. Значущими предикторами в цій групі стали диспозиційний оптимізм ($\beta = 0.61$, $p = 0.004$) і ВССс ($\beta = 0.32$, $p = 0.019$), у той час як ВССв не продемонструвала статистично вагомого впливу.

У групах М, К та П спостерігається подібна ситуація: диспозиційний оптимізм стабільно зберігає свою предикторну силу (β у межах 0.56–0.59, $p < 0.05$), тоді як обидві форми віри в справедливий світ не досягають статистичної значущості, за винятком тенденційного ефекту ВССс у групі П ($p = 0.060$). Загалом, регресійні моделі в цих групах також виявилися інформативними, з коефіцієнтами детермінації від 0.47 до 0.52.

Ці результати свідчать про ключову роль оптимістичного очікування майбутнього у формуванні суб'єктивного благополуччя незалежно від контексту життєвих обставин. Віра в справедливість світу загалом або по відношенню до себе не є стабільними або універсальними предикторами, однак у деяких умовах (зокрема у стабільнішому середовищі — група В) вона може мати додаткове значення.

Висновок до розділу II

Рівень віри в справедливий світ — як щодо себе, так і щодо інших — не демонструє статистично значущих відмінностей між групами з різним досвідом переміщення. Це може свідчити про відносну стабільність цієї складової, яка на відміну від диспозиційного оптимізму, є менш чутливою до змін життєвих обставин, або ж про потребу глибшого аналізу з урахуванням інших психологічних факторів.

Результати дослідження свідчать про те, що задоволеність життям і позитивний афект є вищими у респондентів, які проживають у рідному середовищі (вдома або після повернення), у порівнянні з тими, хто досі перебуває в умовах переміщення. Це підкреслює важливість стабільного життєвого контексту для підтримки суб'єктивного благополуччя.

Перебування у звичному соціальному та культурному середовищі (вдома чи після повернення) пов'язане з вищими показниками диспозиційного оптимізму. Натомість вимушене переміщення, особливо в межах країни, асоціюється зі зниженим оптимізмом. У свою чергу це може свідчити про важливість почуття стабільності, контролю та належності для підтримки позитивного очікування майбутнього.

Віра в справедливий світ для себе більше пов'язана з особистим оптимізмом, особливо у тих, хто залишився вдома або повернувся. Диспозиційний оптимізм має тісний зв'язок із вірою в справедливий світ для всіх, що вказує на потенційну роль світоглядних переконань у формуванні сталого позитивного бачення майбутнього — незалежно від досвіду переміщення. Найбільш значущі зв'язки виявлено між диспозиційним оптимізмом та вірою в справедливий світ для всіх, що підкреслює важливість колективного сприйняття справедливості в підтримці позитивної життєвої установки. Індивідуальна віра в справедливість (ВССс) має тісніший зв'язок із особистим оптимізмом, особливо у тих, хто не змінював середовище проживання

Регресійний аналіз показав, що диспозиційний оптимізм є основним предиктором суб'єктивного благополуччя у всіх групах, незалежно від досвіду переміщення. Віра в справедливий світ, хоч і має певний вплив у деяких випадках, не є стабільним предиктором благополуччя, що підкреслює більшу роль оптимістичних переконань у збереженні психологічного добробуту в умовах війни.

ВИСНОВКИ

1. Феномен справедливого світу виявляється у схильності вірити, що світ справедливий і що люди отримують те, на що заслуговують. Оскільки люди хочуть вірити, що світ справедливий, вони шукатимуть способи пояснити або виправдати несправедливість, часто звинувачуючи людину, яка насправді є жертвою. Суб'єктивне благополуччя – це така оцінка людиною власної особистості та життя загалом, яка залежить, з одного боку, від неї самої та її особистісних особливостей, з іншого боку – від реалій її життя.

2. Показники віри в справедливий світ — як особистісної (для себе), так і загальної (для всіх) — не виявляють статистично значущих відмінностей між людьми з різним досвідом переміщення. Це може свідчити про відносну сталість цього елемента, який, на відміну від диспозиційного оптимізму, виявляє меншу чутливість до змін життєвих умов, або ж про необхідність ширшого аналізу з урахуванням інших психологічних чинників.

3. Життя в рідному соціокультурному середовищі — як постійне, так і після повернення — пов'язане з вищим рівнем диспозиційного оптимізму. У той час як вимушене переміщення, особливо всередині країни, супроводжується його зниженням. Це підкреслює значущість відчуття стабільності, контролю та приналежності для збереження позитивного бачення майбутнього.

4. Особистий оптимізм тісніше пов'язаний з вірою в справедливий світ для себе, особливо у тих, хто залишився у звичному середовищі або повернувся до нього. Водночас диспозиційний оптимізм виявляє сильніший зв'язок із вірою в справедливість щодо інших, що свідчить про важливу роль загальних світоглядних переконань у підтримці стабільного позитивного ставлення до життя — незалежно від життєвого досвіду переміщення. Найсильніші кореляції простежуються саме між диспозиційним оптимізмом і вірою в справедливий світ для всіх, що

акцентує значення колективного відчуття справедливості для формування позитивного світогляду. Диспозиційний оптимізм є стабільним і значущим предиктором суб'єктивного благополуччя в усіх досліджуваних групах, незалежно від досвіду переміщення. Віра в справедливий світ, як загальна, так і індивідуальна, не виявила стабільного впливу, за винятком окремих випадків, що свідчить про її менш вирішальне значення для психологічного благополуччя в умовах невизначеності.

Список використаних джерел

1. Вернік О.Л. Сучасні підходи до проблеми благополуччя в психології: екопсихологічний аспект. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2019. С. 5–8.
2. Вовчик-Бакитна О.О. Еколого-психологічні детермінанти суб'єктивного благополуччя, 2021
3. Гавриловська К.П. Психологічні механізми нормативно-правової регуляції поведінки особистості. – Рукопис. – К., 2008
4. Гулевич О.А. Соціальна психологія справедливості: Бізнес, політика, юриспруденція / О.А. Гулевич – М.: Аспект Пресс, 2007. – 254 с.
5. Гулевич О.А. Справедливість: як ми її розуміємо і що вона для нас значить. / О.А. Гулевич [Електронний ресурс]. [https://jpvvs.donnu.edu.ua > article > view](https://jpvvs.donnu.edu.ua/article/view)
6. Єфремова І. В. Свобода, справедливість, рівність у системі цінностей моралі і права: соціально-філософський контекст аналізу. Гуманітарний часопис. 2010. № 1. С. 72-80.
7. Дінер Е. & Селігман, М. Суб'єктивне благополуччя. *Психологічний вісник*, 95, 542—575. .Е.П. (2002).
8. Дінер Е., Інглхарт Р., & Тей Л. Теорія та обґрунтованість шкал задоволеності життям. *Дослідження соціальних показників*, у пресі.
9. Павот, В., Дінер Е. Задоволеність масштабом життя та нова конструкція задоволеності життям. *Журнал позитивної психології*, 3, 137—152.
10. Лукова С. В., Валідація української версії методики диспозиційного оптимізму (*LOT-R*), 2023.
11. Каргіна Н. В. Гедоністичне та евдемоністичне розуміння психологічного благополуччя: переваги й недоліки/ Н. В. Каргіна// Загальна психологія, історія психології. – 2017. – №1413. – С. 27.
12. Каргіна, Н. В. Ресурси та чинники психологічного благополуччя особистості [Текст] : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 : 05

/ Наталія Вікторівна Каргіна; наук. кер. М. Й. Казанжи; Державний заклад "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". – Одеса, 2018. – 269 с.

13. Кисельов С. О. Евдемонізм // Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [веб-сайт] / гол. редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ:57 Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006.

14. Корж Т.І., Теоретичні аспекти вивчення оптимізму особистості, 2012.

15. Коробка І.М., «Суб'єктивне благополуччя: теоретичні інтерпретації, чинники і ресурси підтримання», 2022

16. Кряж І. В., Баранов В.О., «Віра в справедливий світ та інфантилізм як предиктори суб'єктивного благополуччя», 2022.

17. Мащак, С. О., & Кучвара, Х. Б. (2022). Особливості суб'єктивного благополуччя українців в умовах війни. Науковий вісник ужгородського національного університету. Серія: Психологія, (6), 5-9.

18. Отич Д., Чабан І. «Психологічні особистості суб'єктивного благополуччя осіб дорослого віку», 2021

19. Поліванова О. Є. До проблеми визначення психологічного змісту поняття «психологічного благополуччя» / О. Є. Поліванова, О. В.58 Гуляєва. // Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Серія Психологія. – 2015. – №1150.

20. Петухова, І., Заушнікова, М., & Каськов, І. (2023). Психологічне благополуччя особистості в умовах війни. Вісник Національного університету оборони України, 73(3), 124–129.

21. Сердюк Л. З. Структура та функція психологічного благополуччя особистості / Л. З. Сердюк. // Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені ГС Костюка НАПН України. – 2017. – №5. – С. 124–133.

22. Харитинський, А. (2022). Психологічний зміст поняття суб'єктивного благополуччя особистості. *Організаційна психологія. Економічна психологія*, 3(27), 149-159.
23. Холод С. Б., *Практична психологія у сучасному вимірі: XIV Міжнародна науково-практична конференція науковців та студентів: тези доповідей*, Дніпро, 21 березня 2023 р. [Електронне видання].– Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2022. – 313 с.
24. Швалб Ю. М. Психологічні засади соціального благополуччя особистості в зрілому віці. *Актуальні проблеми психології*. – 2019. – Т. 7. – Вип. 47. – С. 314–331.
25. Шапар В.Б. *Психологічний тлумачний словник* / В. Б. Шапар – Х.: Прапор, 2014. – С. 94 – 95.
26. Яворська Л. М. Фактори становлення психологічного благополуччя особистості / Л. М. Яворська, Г. С. Філоненко. // *Наука і освіта*. – 2014. – №12. – С. 216–220.
27. Bradburn N. M. The affect balance scale: Subjective approaches / Bradburn. // *Global handbook of quality of life*. – 2015. – №3. – С. 269– 279.
28. Carver, C.S. & Scheier, M.F. "Dispositional Optimism" (у книзі: *The Science of Subjective Well-Being*, ред. M. Eid & R. Larsen, New York: Guilford Press, 2014, pp. 231–252).
29. Diener E. Most people are happy / E. Diener, C. Diener // *Psychological Science*. — 2016.
30. Diener E. Happiness: The science of subjective well-being. [Електронний ресурс] / Diener // *Noba textbook series: Psychology*. Champaign, IL:60 DEF publishers.. – 2016.
31. Dalbert C. The justice motive as a personal resource: Dealing with challenges and critical life events. New York: Kluwer Academic; Plenum Publishers. 2001.
32. Dalbert C., Montada L., Schmit M. Glaube an eine gerechte Welt als Motiv: Validierungs korrelate zweier Skalen. *Psychologische Beiträge*. 1987. V.

33. Dalbert C., Filke E. Belief in a personal just world, justice judgment, and their functions for prisoners. *Criminal Justice and Behavior*. 2007. V. 34. P. 1516–1527.

34. Lerner, M. J. (2018). The two forms of belief in a just world: Some thoughts on why and how people care about justice. L. Montada & M. J. Lerner (Eds.), *Responses to victimizations and belief in a just world*.

35. Psychological well-being and physical health: Associations, mechanisms, and future directions / [R. Hernandez, S. M. Bassett, S. W. Boughton та ін.]. // *Emotion Review*. – 2018. – №10. – С. 18–29.

36. Ryff C. D. Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being / C. D. Ryff, B. H. Singer. // *Journal of happiness studies*. – 2008. – №9. – С. 13–39.

АНОТАЦІЯ

Анна, Данько Кваліфікаційна робота. - Віра в справедливий світ та диспозиційний оптимізм як предиктори суб'єктивного благополуччя. Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню особливості віри в справедливий світ для себе та для всіх та диспозиційного оптимізму як можливих предикторів суб'єктивного благополуччя. Проведений аналіз дозволив нам виявити, що віра в справедливий світ для себе більше пов'язана з особистим оптимізмом. Диспозиційний оптимізм має тісний зв'язок із вірою в справедливий світ для всіх, що вказує на потенційну роль світоглядних переконань у формуванні сталого позитивного бачення майбутнього — незалежно від досвіду переміщення. У свою чергу, диспозиційний оптимізм є основним предиктором суб'єктивного благополуччя у всіх групах, незалежно від досвіду переміщення.

Ключові слова: віра в справедливий світ, диспозиційний оптимізм, суб'єктивне благополуччя, оптимізм, переміщення, предиктори.

ANNOTATION

Anna, Danko Qualification work. - Belief in a just world and dispositional optimism as predictors of subjective well-being. The qualification work is devoted to the study of the peculiarities of belief in a just world for oneself and for everyone and dispositional optimism as possible predictors of subjective well-being. The analysis allowed us to find that belief in a just world for oneself is more related to personal optimism. Dispositional optimism is strongly related to belief in a just world for all, indicating the potential role of worldview beliefs in shaping a sustainable positive vision of the future, regardless of displacement experience. In turn, dispositional optimism is the main predictor of subjective well-being in all groups, regardless of the experience of displacement.

Key words: belief in a just world, dispositional optimism, subjective well-being, optimism, displacement, predictors.